

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt č. CZ.1.07/3.2.09/03.0015

PROHLoubENÍ NABÍDKY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠPJ A SVOŠS V JIHLAVĚ

<http://www.vspj.cz/skola/evropske/opvk>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pilotní ověření studijního předmětu

METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE

III. Vybrané teorie metod sociální práce

Pilotní ověření v termínu: letní semestr akadem. roku 2012/2013

Vyučující: **Mgr. Jana Horská, Ph.D.**

Studijní opora k dispozici na elearning.vspj.cz

Obsah modulu

- × základní přehled vybraných teorií
- × psychosociální přístup
- × Eganův model a poradenství
- × sociálně ekologický model

Přehled vybraných teorií

- × psychodynamické perspektivy
- × psychosociální přístup
- × humanistické a existencionální teorie
- × sociálně psychologické a komunikační modely
- × kognitivně behaviorální teorie
- × přístup orientovaný na úkoly
- × systemická teorie
- × poradenské modely (Eganův model...)
- × ekologické perspektivy
- × antiopresivní přístupy

Psychosociální přístup

Obsah vzdělávání k tomuto přístupu:

- × východiska
- × cíl, stěžejní momenty
- × diagnostika
- × vztah sociálního pracovníka a klienta
- × konkrétní techniky sociální práce

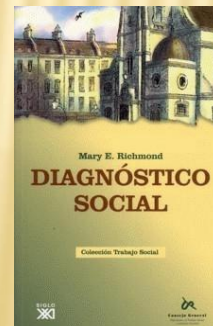
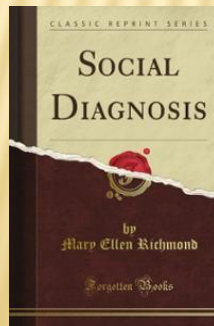
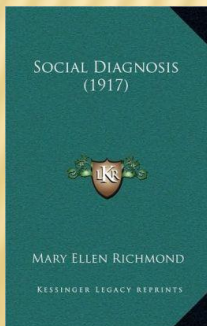
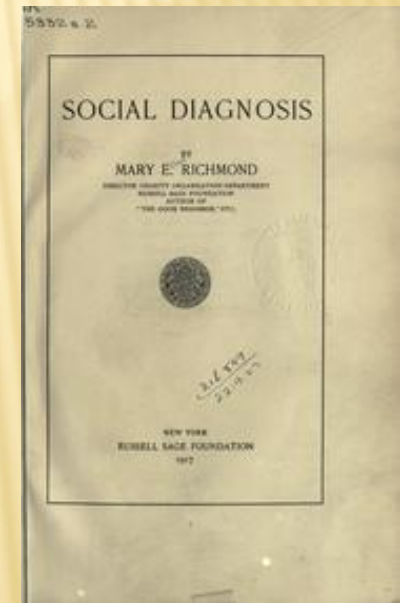
Důležité osobnosti

- ✘ Mary Richmondová,
- ✘ Florence Hollisová,
- ✘ Helen Perlmanová
- ✘ Marie Krakešová
- ✘ aj.

Mary Ellen Richmond (ová)

- ✗ * 1861
- ✗ † 1928

Zdroj
obrázků: http://www.historyofsocialwork.org/eng/details.php?canon_id=133;
http://openlibrary.org/books/OL7093552/M/Social_diagnosis;
<http://www.amazon.es/Social-Diagnosis-Classic-Reprint-Richmond/dp/1440085579>;
<http://www.librolibro.es/libro/diagnostico-social/9788432312250>

Východiska

- × **základní pohled:** člověk-v-situaci
- × **zákl. pojmy:** jednatel, situace, interakce mezi nimi
- × **teoretický podklad:**
 - × systémové teorie
 - × psychodynamické přístupy

Cíl, stěžejní momenty

Cíl (člověk-v-situaci):

- ✗ vyřešit problémy prostředí a nastolit vnitřní (psychickou) rovnováhu

Intervence (stěžejní momenty):

- ✗ diagnóza
- ✗ vztah klient – soc. pracovník

Diagnostika (příklady oblastí dg.)

potřeby a jejich naplňování, úroveň bydlení, *schopnost uklízet si*, zaměstnání, *péče o sebe sama*, **péče o děti**, VTAH K NÁVYKOVÝM LÁTKÁM, životní úroveň, *ekonomická úroveň a příjmy*, VZDĚLÁNÍ, různé pracovní dovednosti, ZDRAVOTNÍ STAV, komunikační vzorce v rodině, dětství, *zdravotní péče*, etnicita, **RASA**, sociální role, životní etapa, přání a touhy, **schopnost zvládat životní nároky**, *zvládání emocí*, věk,

stresory v prostředí, DOSTUPNÁ SOCIÁLNÍ OPORA, *motivace*, **OČEKÁVÁNÍ**, zájmy, *zkušenosti s řešením problému*, *hodnotový žebříček*, **věrnost**, intrapersonální stav, náboženské přesvědčení, *sexuální orientace*, sociální příslušnost, **pojetí normality**, *míra a způsob sociální interakce*, charakter přátelství, **POJETÍ SEBE SAMA**, *řeč těla*, ideály řídící výchovu dětí, *pojetí krásy*, **rodinný stav**, *praxe dvoření...*

Vztah klient – soc. pracovník

Základní postoje soc. pracovníka:

- × Individualizace
- × Nehodnotící postoj
- × Respekt vůči klientovu právu na sebeurčení
- × Zachovávání důvěrnosti vztahu
- × Vyjadřování pocitů
- × Kontrolovaná emoční angažovanost
- × Akceptace

Několik konkrétních technik SP

- × Přijímací pohovor
- × Autobiografický dotazník
- × Hodnocení vlastních schopností a kvalit
- × Osa života

Zdroje k psychosociálnímu přístupu:

NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001. 169s. ISBN 80-903070-0-0, str. 43-48

DVOŘÁKOVÁ, Jitka, et al. *Sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008. 365 s. ISBN 978-80-7387-097-3.

Eganův model a poradenství

Obsah vzdělávání k tomuto přístupu:

- × poradenství v sociální práci
- × fáze eganovského poradenství
- × role poradce
- × postup rozhovoru
- × techniky vedení rozhovoru
- × chyby v naslouchání

Poradenství – def.

Proces, při kterém profesionál poskytuje druhému člověku (páru, rodině, skupině) ve vztahu partnerské spolupráce při řešení problému informace, rady, vedení a podporu přiměřeně k (nepříznivé) životní situaci člověka a jeho životním cílům a potřebám tak, aby se zlepšila schopnost jedince (páru, rodiny, skupiny) se ve své životní situaci orientovat a na základě využití vlastních sil a zdrojů okolí ji co nejlépe řešit nebo přijmout včetně přijetí zodpovědnosti za důsledky rozhodnutí.

Typy poradenství (příklady dělení)

z. o soc. službách

- ✗ základní poradenství
- ✗ odborné poradenství
 - ✗ poradenství krizové
 - ✗ poradenství rozvojové
- ✗ psychologické poradenství,
- ✗ pedagogicko-psychologické poradenství,
- ✗ profesní poradenství,
- ✗ sociálně-právní poradenství,
- ✗ pastorační poradenství
- ✗ kurátorská činnost aj.

Fáze Eganova modelu

✘ současník, soc. pracovník, přednášející, USA

3 fáze (stupně):

1. „současný scénář“
2. „upřednostňovaný scénář“
3. „účinná strategie“

„Současný scénář“ – 1. fáze

- ✘ „Co se děje? O co jde?“
- ✘ „O co jde ve skutečnosti?“
- ✘ „Kde začít?“

Zdroj obrázku: <http://poradenstvi.net/profesni/>

„Upřednostňovaný scénář“ – 2. fáze

- ✘ „Co bych chtěl/a namísto toho, co mám? Jak by vypadala moje situace v ideálním stavu?“
- ✘ „Kolik možností máme?“

„Účinná strategie“ – 3. fáze

- ✘ „Jaká strategie bude pro mě nejvhodnější? Co mi může pomoci?“
- ✘ „Co dál a kdy?“

Zdroj obrázku:

<http://poradenstvi.net/profesni/index.php/sluzby/koucink>

Role poradce

- × otevřený přístup
- × kongruence
- × upřímnost
- × empatie
- × úcta
- × schopnost nalézt a definovat problém
- × umět nalézt různé cesty řešení problému
- × aktivní naslouchání
- × vedení rozhovoru

Chybné postoje poradce

- ✘ „Vždyť já mám taky problémy, poslechněte si jaké!“
- ✘ „Dovolte, abych vám poradil, co máte dělat.“
- ✘ „Rozumím tomu, protože i já jsem takový problém měl.“
- ✘ „O všechno se postarám a vyřeším to za vás.“

Vedení poradenského rozhovoru

1. Zahájení a navázání vztahu
2. Naslouchání a usměrňování rozhovoru
3. Závěr rozhovoru

Zdroj obrázku:

<http://www.wrike.com/projectmanagement/09/01/2010/Critical-Path-is-Easy-as-1-2-3>

1. Zahájení a navázání vztahu

- ✘ navození příjemné, otevřené atmosféry
- ✘ nechat klienta mluvit
- ✘ nedávat hned rady
- ✘ rozhovor, získávání informací o problému, naslouchání

2. Naslouchání a usměrňování rozhovoru

- ✘ naslouchání a porozumění slovním sdělením – verbální komunikace
- ✘ pozorování a čtení neverbální komunikace klienta
- ✘ začleňování sdělovaných informací do kontextu života klienta, ucelený pohled na klientovu situaci

3. Závěr rozhovoru

- ✘ ne všech sezení, ale závěr každého jednotlivého rozhovoru
- ✘ pozornost až do konce!
- ✘ nejdůležitější sdělení bývají vyřčena až na konci, často až z rukou na klice, často ve vtipné poloze možno

Techniky vedení rozhovoru

- ✘ otázky (spíše otevřené)
- ✘ vyptávání („Myslím, že vám úplně nerozumím. Mohl byste být konkrétnější?“)
- ✘ využívání ozvěny (opakování nejdůležitějších slov)
- ✘ sumarizování (shrnutí nejdůležitějších myšlenek)
- ✘ parafrázování (přeformulování slov do jiných termínů se zachováním smyslu)

Chyby v naslouchání

Snažit se vyvarovat:

- ✗ neodpovídající naslouchání
- ✗ hodnotící naslouchání
- ✗ filtrované naslouchání
- ✗ soucitné naslouchání

Slepé situace hovoru

- × Opakování tématu
- × Protiřečení
- × Skrytý smysl

Zdroje k Eganovu modelu a poradenství:

- × NOVOSAD, L. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. Praha : Portál, 2009. 269 s. ISBN 978-80-7367-509-7.
- × *Egan's skilled helper model* [online].last update Dec 2006 [213-08-05].
<http://www.gp-training.net/training/communication_skills/mentoring/egan.htm>

Ekologické perspektivy

Obsah vzdělávání k tomuto přístupu:

- ✗ středobod modelu
- ✗ makro, mezo, exo a mikrosystémy

Zdroj obrázku:

[http://poradenstvi.net/profesni/index.php/sluzby/pr
ofesni-diagnostika](http://poradenstvi.net/profesni/index.php/sluzby/pr
ofesni-diagnostika)

Středobodem modelu

- ✘ **člověk-v-prostředí** (person-in-environment)

„protireakce“ na:

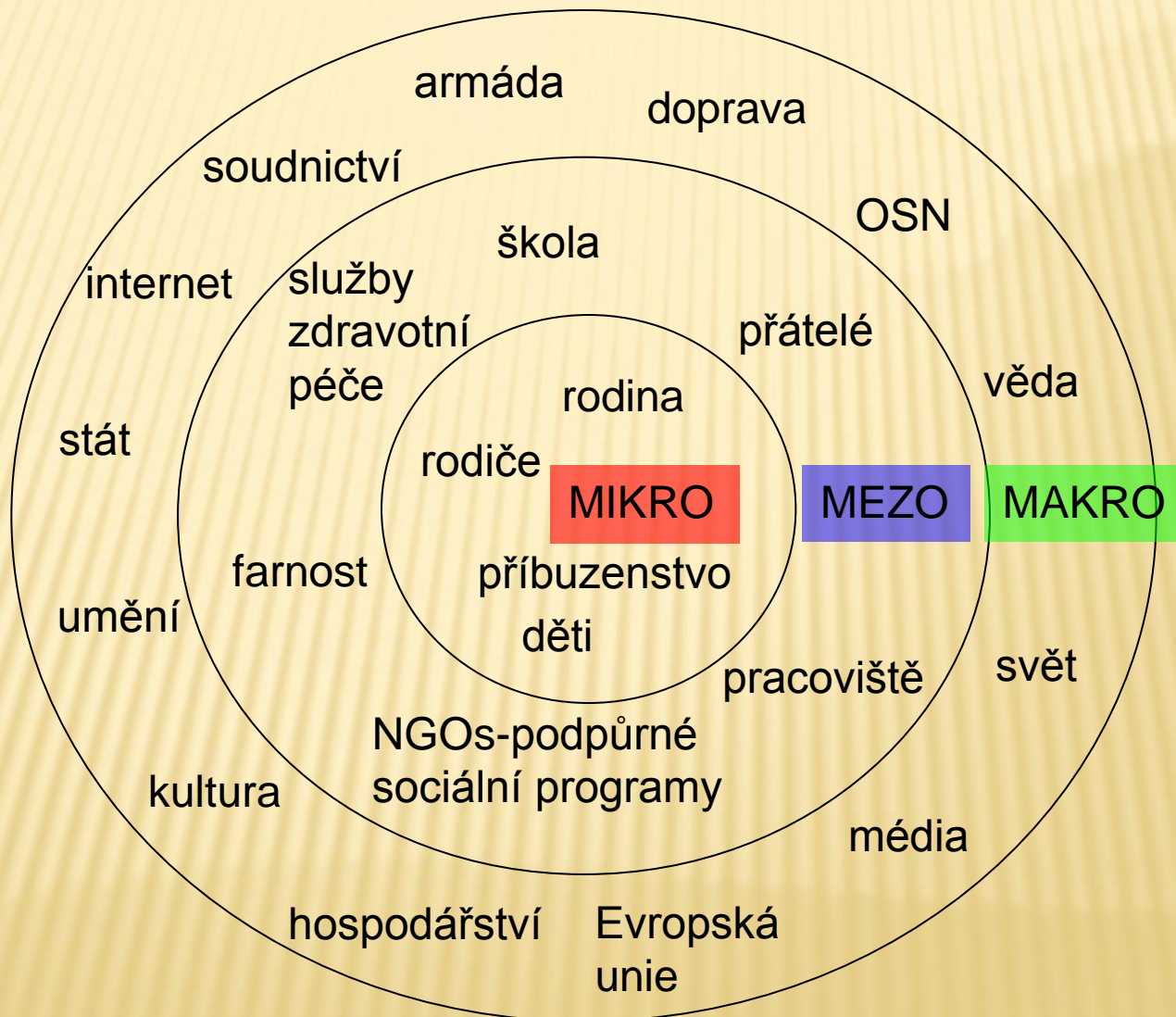
- ✘ zaměření se jen na intrapsychické jevy
- ✘ zaměření se jen na interpersonální procesy (rodinná tp.)
- ✘ **člověk-v-situace**

Příklady pojmů přístupu

Člověk a sociální skupiny jako organismus:

- × Systém (sociální systém, či ekosystém)
- × Homeostáza
- × Adaptace
- × Habitat
- × Nika

Sociální systémy jedince

Role soc. pracovníka

- × individualizace
- × účelné vyjadřování pocitů
- × kontrolovaná emoční angažovanost
- × akceptace
- × nepředsudečný postoj
- × sebeurčení
- × mlčenlivost

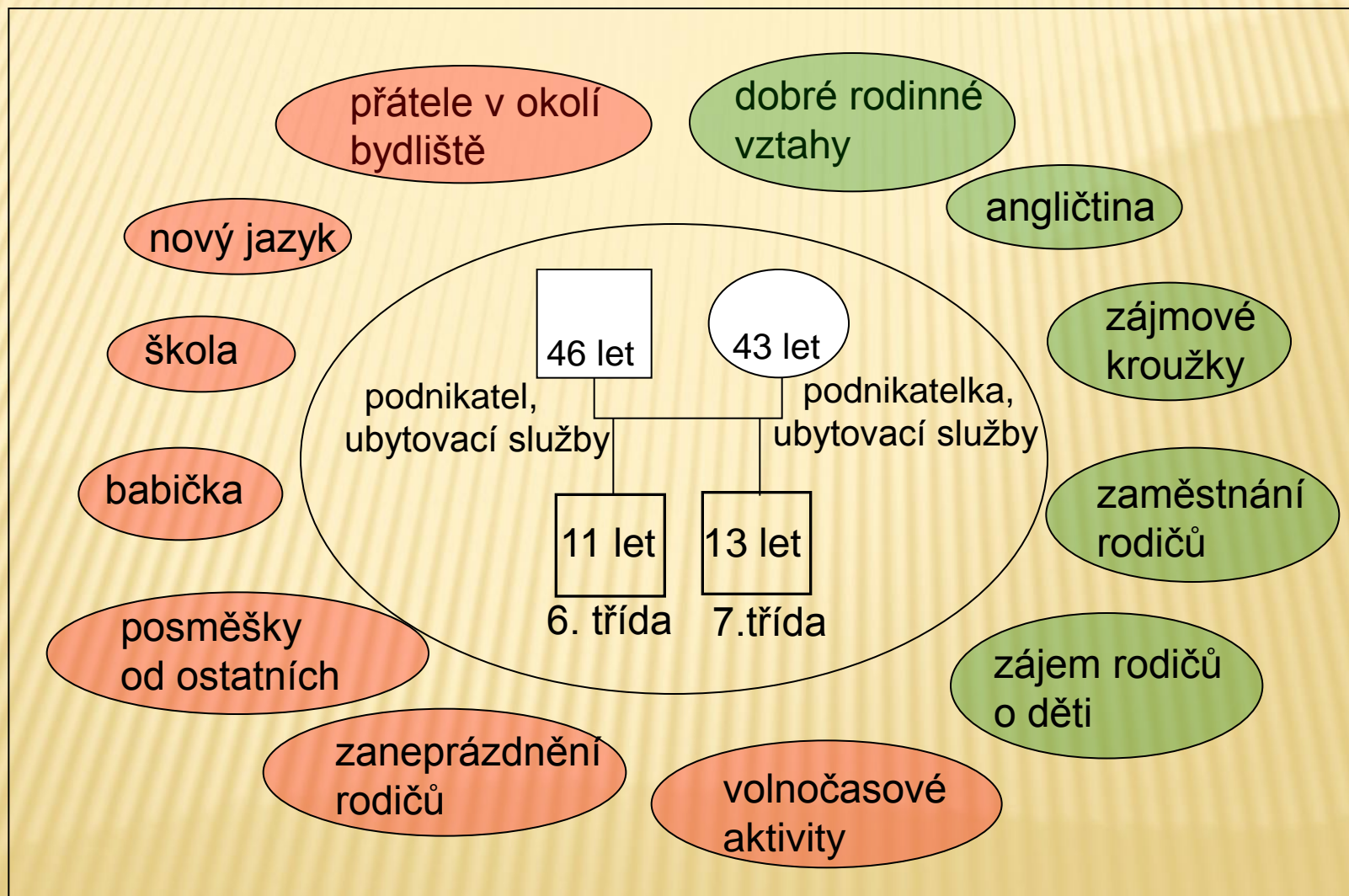
Dovednosti soc. pracovníka

- ✘ klient (člověk) - naslouchat, vyjasňování, konfrontace, zrcadlení pocitů.... – komunikace
- ✘ prostředí - poskytování důkazů, vyjednávání, iniciace legislativních změn, komunitní plánování
- ✘ vztah mezi nimi (-v-) – umět identifikovat problém, určit priority, definovat cíle, plánovat, evaluovat, zakončovat

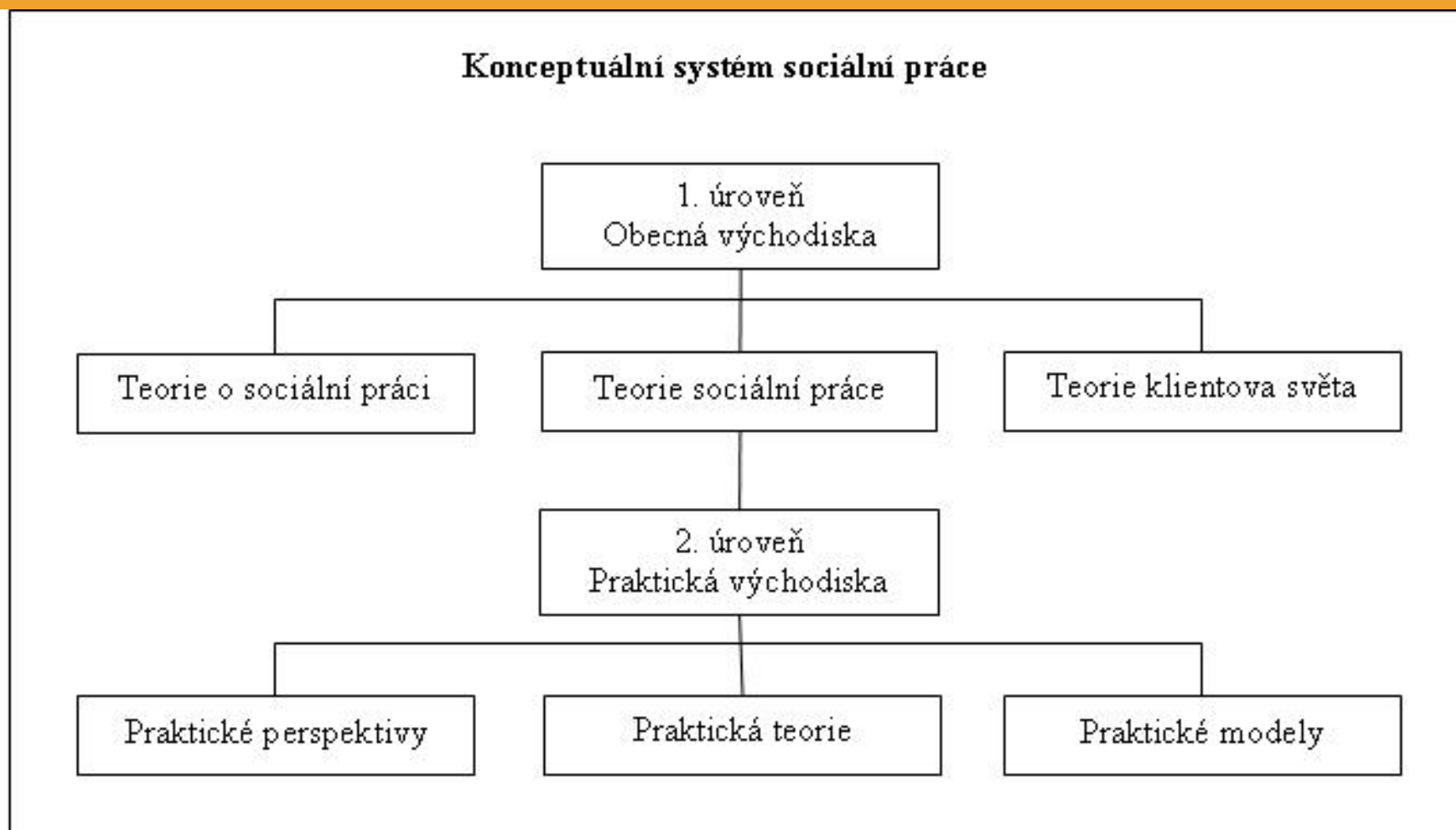
Zdroje k sociálně ekologickému modelu:

KOVAŘÍK, J. *Sociálně ekologický model rozvoje lidského kapitálu* [online]. 2000-11-28 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z <http://www.rodiny.cz/ncpr/rod_stat/tis/sbornik_2000/kovarik.doc>

Příklad použití – děti imigranté

Jak vybrat vhodný přístup?

Obrázek č. 1, Konceptuální systém sociální práce

Zdroj: NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1. vyd. Brno: Marek Zeman. 2001. 169s. ISBN 80-903070-0-0, str. 28.

Témata pro závěrečnou práci

- ✘ **Psychosociální model v sociální práce** (Práce by měla obsahovat základní tezi modelu, cíl modelu, popis sociální diagnózy a vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem, příklady použití v praxi ve Vaší organizaci.)
- ✘ **Eganův model v poradenství** (Práce by měla obsahovat definici poradenství v sociální práce, fáze Eganova modelu, 3 obecné fáze rozhovoru, techniky a chyby rozhovoru, příklady použití Eganova modelu v praxi ve Vaší organizaci.)
- ✘ **Sociálně ekologický model** (Práce by měla obsahovat základní tezi modelu, cíl modelu, popis sociálních systémů člověka, příklady použití v praxi ve Vaší organizaci.)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkuji za pozornost a vyplnění anonymního hodnotícího dotazníku.

Jméno přednášejícího: Mgr. Jana Horská, Ph.D.

Kontakt: horskaj@centrum.cz